

8

V-67

188

239

34

James M. Pl

2003

011

Հայ Դեպարտամենտի Եզրի Զեպրիան
Հանգանակ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՄԲԱՏ-ՔԷԿ ԼԱՆՅԵԱՆՑԻ

1905

806

պ. 831

5-67

ՄԻ ԿԱԹԻԼ ԱՐԻՒՆ

~~800~~
146-ԱՄ

1001
215

Աճառում է յոգու-համայնային
օրերու-համայնային:

(Արտատպած Վեդու-Հայաստանի Լրագրից)

ԲԱԳՈՒ

Ս. ՏԵՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՑԻ ՏՊԱՐԱՆ

1885

8 - 3

U-61 uy

31 - 12

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 15 Мая 1885 года.

ՄԱՏԱՂԱՀԱՍ

Աղէքսանդր Նիկողայոսեան

ԼԻԱՆՈՋԵԱՆՑԻՆ

ԱՆԿԵՂԾ ՍԻՐՈՎ

ՆՈՒԻՐՈՒՄ Է

Հրատարակէ

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐԻՆ

«Մեղուի» 1883 թուականի
119 և 120 №№ «Մի կաթիլ
արիւն» վերնագրով մի պատկեր
հրատարակուեցաւ թարգմանու-
թիւն պ. Սէյեադ Ամիրեանցի:
Ցանկալով, որ այդ գեղեցիկ պատ-
կերը մատչելի լինի մեր ժողո-
վըրդեանը, իբրեւ ընթերցանութեան
նիւթ, ահա հրատարակում ենք
նրան առանձին տետրակով:

Սմբատ-բէկ Լալայեանց.

10 Մայիսի 1885 թ.

Բագու:

ՄԻ ԿԱԹԻԼ ԱՐԻԻՆ

Պ. քաղաքի երեւելի բժիշկներից մէկի՝
պ. Կ-ի մօտ, վաղ առաւօտեան
յայտնվում է մի այցելու, ինչպէս
երեւում է կասկածաւոր հիւանդ,
նա հրամայում է ծառային, որ փութով
յայտնի բժիշկին, թէ իւրաքանչիւր կոր-
ցրած ըողէն իրա համար մահաբեր է,
ուստի խոնարհաբար խնդրում է շուտով
ընդունել իրան:

Բժիշկը շտապով հագաւ իւր գի-
շերազգեստն և հրամայեց ծառային ըն-
դունել այցելուին:

Իսկոյն մտաւ բժիշկի առանձնասե-
նեակը մի բոլորովին անծանօթ պարոն,

որը թէ իւր վարվողութեամբ և թէ իւր խօսակցութեամբ նմանում էր թէ արդարեւ նա հասարակութեան ընտիր դասակարգին պատկանող մի անձն է: Երեսի դեղնու-
թիւնը հաստատում էր, որ այդ մարդը սաստիկ տանջվում է, թէ Ֆիզիքա-
պէս և թէ բարոյապէս: Աջ ձեռը փաթա-
թած էր սպիտակ թաշկինակով: Չը նայելով նորա առողջ կազմուածքին, ամեն մի վայրկեանում դուրսէին թըռ-
չում նորա տանջվող սրտի խորքերից սաստիկ հառաչանքներ:

— Դուք էք բժիշկ պ. Կ. — հարցրեց ամենամեղմ և թոյլ ձայնով:

— Այո, պարոն:

— Ապրելով զիւղի մէջ, ես ձեզ ճանաչել եմ որպէս մի գիտնական և բարի բժիշկ, բայց և այնպէս չեմ կարող չը նկատել, որ հազիւ թէ մեր այդ տեսու-
թեան հետեանքը բաղդաւորութիւն պատճառէ, որովհետեւ այն դառն հան-
դամանքը, որ ինձ ստիպել է դալ ձեզ մօտ, անտանելի է ինձ համար:

Տեսնելով, որ հիւանդը հազիւ

կարողանում է ոտի վրայ կանգնել, բը-
ժիշկը առաջարկեց նստել և ցոյց տուաւ բազկաթոռը:

— Ես շատ դադրած եմ: Ամբողջ մի շաբաթ է, որ չեմ քնում: Մի ինչ որ պատահել է իմ աջ ձեռիս, բայց ես չեմ հասկանում սա ինչ բան է. կարելի է պալար ժանդախտ է, թէ մի ուրիշ վտանգաւոր ցաւ . . . Սկզբից այնքան ուժեղ չէր, բայց հիմա սաստիկ այրվում է և անտա-
նելի կերպով տանջում ինձ, հետեւաբար ինչքան գնում է, այնքան ցաւը զօրեղա-
նում: Չը կարողանալով տանել այդ դժոխային տանջանքը, շտապեցի կառք նստել և մի կերպ հասնել ձեզ մօտ: Աղաչում եմ, երկնքում Աստուած, երկ-
րում դուք, կտրեցէք և վերցրէք ձեռիս այն կտոր միսն, որը սաստիկ տանջում է ինձ, հակառակ դէպքում ես պարտաւո-
րուած կը լինիմ անձնասպանութեամբ վերջ տալ իմ թշուառ կեանքիս:

Բժիշկը աշխատում էր հանգստաց-
նել այցելուին, ասելով թէ առանց կտրելու էլ կարելի է բուրորովին հազար

որը թէ իւր վարվողութեամբ և թէ իւր խօսակցութեամբ նմանում էր թէ արդարեւ նա հասարակութեան ընտիր դասակարգին պատկանող մի անձն է: Երեսի դեղնու-
թիւնը հաստատում էր, որ այդ մարդը սաստիկ տանջվում է, թէ Ֆիզիքա-
պէս և թէ բարոյապէս: Աջ ձեռքը փաթա-
թած էր սպիտակ թաշկինակով: Չը նայելով նորա առողջ կազմուածքին, ամեն մի վայրկեանում դուրսէին թըռ-
չում նորա տանջվող սրտի խորքերից սաստիկ հառաչանքներ:

— Դուք էք բժիշկ պ. Կ. — հարցրեց ամենամեղմ և թոյլ ձայնով:

— Այո, պարոն:

— Ապրելով գիւղի մէջ, ես ձեզ ճանաչել եմ որպէս մի գիտնական և բարի բժիշկ, բայց և այնպէս չեմ կարող չը նկատել, որ հազիւ թէ մեր այդ տեսու-
թեան հետեանքը բաղդաւորութիւն պատճառէ, որովհետեւ այն դառն հան-
գամանքը, որ ինձ ստիպել է գալ ձեզ մօտ, անտանելի է ինձ համար:

Տեսնելով, որ հիւանդը հազիւ

կարողանում է ոտի վրայ կանգնել, բը-
ժիշկը առաջարկեց նստել և ցոյց տուաւ բազկաթոռը:

— Ես շատ դադրած եմ: Ամբողջ մի շաբաթ է, որ չեմ քնում: Մի ինչ որ պատահել է իմ աջ ձեռիս, բայց ես չեմ հասկանում սա ինչ բան է. կարելի է պալար ժանդախտ է, թէ մի ուրիշ վտանգաւոր ցաւ . . . Սկզբից այնքան ուժեղ չէր, բայց հիմա սաստիկ այրվում է և անտա-
նելի կերպով տանջում ինձ, հետեւաբար ինչքան գնում է, այնքան ցաւը զօրեղա-
նում: Չը կարողանալով տանել այդ դժոխային տանջանքը, շտապեցի կառք նստել և մի կերպ հասնել ձեզ մօտ: Աղաչում եմ, երկնքում Աստուած, երկ-
րում դուք, կտրեցէք և վերցրէք ձեռիս այն կտոր միսն, որը սաստիկ տանջում է ինձ, հակառակ դէպքում ես պարտաւո-
րուած կը լինիմ անձնասպանութեամբ վերջ տալ իմ թշուառ կեանքիս:

Բժիշկը աշխատում էր հանգստաց-
նել այցելուին, ասելով թէ առանց կտրելու էլ կարելի է բոլորովին հազար

մի տեսակ դեղերով հեշտութեամբ բժշկել ձեր ցաւած տեղը:

— Ո՛չ, պարոն, ո՛չ, բացականչեց այցելուն, ոչ մի դեղորայք և ոչ մի սպեղանի չեն կարող օգնել ինձ: Պէտք է կտրել: Ես միայն եկել եմ այն դիտաւորութեամբ, որ դուք առանց ժամանակ կորցնելու կտրէք և ազատէք ինձպէս մի անբաղդին այն սարսափելի տանջանքից, որը անողորմաբար տանում է ինձ զերեզման:

Բժիշկը խնդրեց ցոյց տալ ձեռք, հիւանդը ներկայացրեց, ատամները կրճտելով անտանելի ցաւից և այնուհետև սկսեց ամենայն զգուշութեամբ բաց անել իւր ձեռի թաշկինակը:

— Նախ և առաջ, յարգելի բժիշկ, խնդրեմ երբէք չը զարմանալ այն բանի վրայ, որը կը նկատէք այժմ: Իմ ցաւս զարհուրելի է, դուք կարելի է զարմանաք, բայց աղաչում եմ բոլորովին հեռու մնալ կասկածանքից:

Ձեռաբոյժ պ. Կ. հանդարտացրեց հիւանդին:

Իբրև փորձուած բժիշկ, նա վաղուց արդէն ընտելացած էր ամեն մի այդպիսի տեսարանների, ուրիմն ոչ մի բան չէր կարող զարմացնել նորան:

Սակայն, երբ բոլորովին մերկացրեց հիւանդը իւր ձեռք, բժիշկը միանգամայն զարհուրեցաւ այդ տարօրինակ տեսարանից: Ձեռք բոլորովին առողջ էր, — ոչ մի վէրք, ոչ մի խոց և ոչ մի վնաս չէր երևում, նա միևնոյն դրութեան մէջ էր ինչպէս և միւս ձախ ձեռք: Զարհուրեալ բժիշկը բաց թողեց ձեռք:

Անծանօթը չաւից վերստին պռուց և ձախ ձեռով աջը բարձրացրեց դրաւ կուրծքի վրայ: Նա դարձեալ աղաչեց բժիշկին ասելով. — Ես եկել եմ միայն այն նպատակով, որ ձեռիս ցաւած տեղը կտրէք, և ոչ թէ այն դիտաւորութեամբ, որ ձեզ հետ կատակերգութիւն խաղամ: Կրկնում եմ, որ ես անողորմաբար տանջվում եմ:

— Ո՞րն է ձեր ցաւող տեղը:

— Ա՛յ, այս տեղը, պարոն, պատասխանեց անծանօթը, մատով ցոյց տալով

իւր ձեռի վրայ գտնվող երկու երակներու մէջտեղը: Այն րոպէին սաստիկ դողաց բոլոր մարմնով, երբ բժիշկը զգուշութեամբ կամեցաւ ձեռ տալ ցաւող տեղին:

— Այս տեղ էք դուք զգում ցաւ:

— Խիստ սոսկալի կերպով:

— Երբ մատս դնում եմ, ցաւ զգում էք:

Անծանօթը ոչինչ չը պատասխանեց, միայն երեւցաւ նորա գունատ երեսի վրայ մի քանի կաթիլ արտասուք, որոնք հոսում էին նորա աչքերից ցաւի կատաղութիւնից:

— Զարմանալի է, ես այստեղ ոչինչ չեմ տեսնում:

— Ես ևս ոչինչ չեմ տեսնում, բայց այն սոսկալի ցաւը, որ ես եմ զգում, կամենում եմ գլուխս խփել այդ պատերին ու այդպէս ոչնչացնել ինձ:

Բժիշկը սկսեց քերթել կաշին և յետոյ գլուխը շարժեց:

— Կաշին բոլորովին առողջ է, արիւնի երթևեկութիւնը նոյնպէս խա-

ղաղ: Ոչ խոց և ոչ խանձումն, այդ բոլորից ոչ մէկն էլ չը կայ: Կաշին նոյնպէս կանոնաւոր է, ինչպէս և միւս տեղերում:

— Բայց ես կարծում եմ, որ նա աւելի կարմրագոյն է քան միւս տեղերում:

— Որտեղը:

Անծանօթը հանեց դրամանոցից իւր մատիտը և նկարեց աջ ձեռի վրայ մի շրջան, որի մեծութիւնը մի արծաթեայ մանէթի չափ էր, և ասաց.

— Այս այս տեղը:

Բժիշկը մի առանձին հայեցողութեամբ նայեց հիւանդի վրայ և եզրակացրեց, թէ անծանօթը խելագարուած է:

— Դուք, պարոն, մնացէք այստեղ, ասաց բժիշկը, ես մի քանի օրից յետոյ բոլորովին կ'առողջանամ ձեզ:

— Ես երբէք չեմ կարող սպասել: Բոլորովին հեռացրէք ձեզանից այն կարծիքը, թէ ես յիմար եմ կամ խելագարուած, որ կարողանաք ինձ բժշկել: Այն շրջանը, որ ես նկարել եմ մատի-

տով, ինձ դժոխային տանջանք է բերում:
Ես եկել եմ, որ դուք կորէք այն տեղը:

— Ես այդ բանը երբէք չեմ անիլ,
պատասխանեց բժիշկը:

— Ինչո՞ւ համար:

— Որովհետեւ ձեր ձեռի վրայ չե
կայ հիւանդութեան նշաններ: Նա նոյն-
պէս առողջ է, ինչպէս և իմս:

— Ինչպէս երեւում է, դուք կար-
ծում էք, որ ես խելագարուել եմ, և
կամ աւելի պարզը ասած, երեխայաբար
ծիժաղում եմ ձեր վրայ, ասաց հիւանդը,
այդ միջոցում հանեց նա իւր գրպանից
հազար Փլօրինի արժողութիւն ունեցող
մի տոմսակ և դնելով բժիշկի սեղանի վրայ
ասաց. — Հիմա տեսնո՞ւմ էք, պարոն, որ
ես տղայաբար չեմ վարվում ձեզ հետ,
և այն ծառայութիւնը, որ ես անհամբեր
սպասում եմ ձեզնից, հաւատացէ՛ք, որ
ինձ համար թանկագին է և անհրաժեշտ:
Աղաչում եմ ձեզ, կորեցէք այդ ցաւող
տեղը:

— Արկնում եմ ձեզ, որ ոչ մի զօրեղ
բան աշխարհիս վրայ չէ կարող ինձ ստի-

պել դործել այդ եղեռնագործութիւնը.
— այսինքն վարվել մի առողջ մարդու հետ
այնպէս, ինչպէս մի մերձ ի մահ հիւանդի,
հետեաբար չէի ել ցանկանալ, որ իմ
գործիքներովս անեն այդ:

— Ինչո՞ւ:

— Որովհետեւ այդ գործը կարող է
կասկածանքի մէջ գցել իմ մասնագիտու-
թիւնը և իմ վարկը, իսկ այնուհետեւ
կորցրած կը լինիմ իմ բոլոր նշանակու-
թիւնս էլ: Իւրաքանչիւր անհատ ինձ
կարող է անուանել ամենայիմարներից
մէկը, որ այդպէս անազնիւ եմ վարուել
ձեզ հետ, կամ թէ շատերը կ'ենթադրեն,
որ ես օգտվելով ձեր առաջարկած դրա-
մից, կատարել եմ մի խելագարուած մար-
դու հրամանը.

— Իրաւունք ունիք: — Բայց կը
խնդրեմ ձեզ, եթէ կարելի է, կատարէք
զոնեա միակ խնդիրքս: Ես ինքս իմ
ձեռիս ցաւող տեղը կը կտրեմ, միայն
ազնիւ խօսք տուէք, որ յետոյ կապէք
իմ վէրքս, որովհետեւ ես կարծում եմ, որ
ձախ ձեռս զուցէ անօգուտ գտնվի այդ

գործի համար:

Բժիշկը զարմացմամբ նկատեց, որ անծանօթ մարդոյ բոլոր խօսակցութեանց մէջ նշմարվում է կատարեալ ճշտութիւն: Տարօրինակ հիւանդը հանեց իւր կրկնաշորը, ծալեց իւր թեղանիքը և սկսաւ զգանաբար, առանց մի որ և իցէ ցաւ զգալու իր գործը:

Մի բուպէից յետոյ, արդէն սուր գործիքը մսի մէջ էր:

— Սպասեցէ՛ք... պոռաց բժիշկը, երկիւղ կրելով, թէ մի գուցէ հիւանդը անզգոյշ վարվելով իւր ձեռի հետ, փըշացնէ նա ևս իւր երակներն էլ: — Եթէ դուք անհրաժեշտ էք համարում կրտօրելը, թոյլ տուէք ես անեմ այդ:

Նա վերցրեց ածելին, իւր ձախ ձեռով պահելով հիւանդի աջ ձեռը, խընդրեց անծանօթին, որ երեսը զարձնի միւս կողմը, որպէս զի երկիւղ չը կրի արիւնի հոսանքից, ինչպէս սա պատահում է բազմաթիւ հիւանդների հետ:

— Հարկաւոր է: Ընդհակառակը ես պիտի ցոյց տամ թէ մինչև որ աստիճան

պիտի կտրէք:

Եւ իսկապէս նա մինչև վերջ սառնասիրտ կերպով նայում էր այդ տխուր տեսարանին, ցոյց տալով կտրելու սահմանը: Նա բոլորովին չէր շարժում իւր ձեռը, և երբ որ բժիշկը մի կտոր միս հանեց նորա ձեռից, նա կատարեալ առողջ մարդու պէս իսկոյն վերկացաւ տեղիցը, որպէս թէ բոլորովին ցաւ չէր զգում մինչև այժմ:

— Այժմ չէ այրվում:

— Բոլորը անցաւ, ծիծաղելով պատասխանեց անծանօթը: Ցաւս բոլորովին անյայտացաւ, կարծես թէ այդ բոլոր չարչարանքի աղբիւրը այդ մի կտոր մսի մէջ էր: Արիւնի հոսանքը ինձ այնքան քաղցր է թւում, որպէս մի մարդ դժոխային տանջանքից յետոյ բաղդի բերմամբ կը հանդիպի մի զովարար զեփիւռի: Ինձ անսահման ուրախութիւն է այն պատճառում: Թողէք խնդրեմ մի փոքր գնայ, որ միակ մխիթարութիւնս է այդ:

Անծանօթը ցնծութեամբ նայում

էր, ինչպէս իւր կարմիր արիւնով ծածկվել էր տան յատակը: Վերջապէս բժիշկը համոզեց, թէ հարկաւոր է շուտով կապել ձեռի վէրքը:

Վէրքը կապելու ժամանակ երեսը ստացաւ իւր նախկին գեղեցկութիւնը: Յաւի նշոյլը անգամ չէր երևում և նա շուտ-շուտ ծիծաղում էր բժիշկի առաջ: Արդեօք ո՞ւր է այն սարսափեցնող մեքենան այժմ: Ապրելու ցանկութիւնը կրկին վերականգնեցաւ: Երևում էր, որ նա արդէն շօշափելի կերպով կերպարանափոխուել էր:

Երբ արդէն կապուած էր հիւանդի վէրքը, նա ուրախ դէմքով մօտեցաւ և բարեկամաբար սեղմելով բժիշկի ձեռը, ասաց.

— Յարգելի բժիշկ, յայտնում եմ իմ անկեղծ շնորհակալութիւնս ձեր ինձ ցոյց տուած մարդասիրութեան համար: Դուք ինձ բոլորովին առողջացրիք, իմ առաջարկած վարձատրութիւնը մի ամենաշնչին բան է, բայց ես պիտի աշխատեմ, քանի որ կենդանի եմ մի այլ

կերպ վարձատրել ձեզ, ձեր արած բարերարութեան համար:

Սակայն բժիշկը մի այլ կերպ էր նայում այդ դրամին, նա չէր կամենում ընդունել այն տոմսակը, որ մի փառաւոր ժամ առաջ հիւանդը դրել էր սեղանի վրայ: Անծանօթը ևս հրաժարվում էր յետ վերցնել իւր առաջարկած դրամը, բայց տեսնելով որ բժիշկը վերաւորվում է իրանից, նա առաջարկեց ձեռագէտ բժշկին, որ այդ գումարը լիապէս յատկացնի մի որևիցէ բարեգործական նպատակի, և ապա ֆնաք բարեւ ասելով հեռացաւ:

Մի քանի օրից յետոյ պ. Կ. գնաց այդ անծանօթի տունը, որտեղ ֆնաց մինչև նկարագրած վէրքի կատարեալ առողջանալը. իւր այցելութեան ժամանակ բժիշկը նկատեց, որ նա գործունի մի հարուստ կալուածատէր, խելօք և լուսաւորուած մարդոյ հետ: Բացի սորանից, նա հասարակութեան ամենանշանաւոր և գործունեայ անձնաւորութիւններից մէկն էր: Այն ժամանակից, երբ

այդ անհասկանալի ցաւը ընդհատվեցաւ նորա հետ անյայտացան նա ևս բարոյական և ֆիզիքական չարչարանքներն էլ:

Հիւանդը, երբ բոլորովին առողջացաւ, իսկոյն վերադարձաւ իւր գիւղն, որտեղ կառուցված էր նորա հիւանալի ապարանքը:

Դեռ չ'անցած երեք շաբաթ, մի առաւօտ յանկարծ առաջվայ նման, ծառան յայտնեց տիրոջ, գուշակելի մարդու վերստին գալուստը:

Անծանօթը, որին շուտով ընդունեց պ. Կ. մտաւ դահլիճը: Նրա ձեռը կրկին փաթաթած էր սպիտակ մետաքսեայ թաշկինակով, երեսի գծագրութիւնը ապացուցանում էր, որ նա դարձեալ տանջվում է: Չ'սպասելով բժիշկի հրաւիրելուն, նա ընկաւ բազկաթոռի վրայ, և չունենալով զօրութիւն որ կարողանայ մի կերպ տանել այդ անմեկնելի չարչարանքը, նա իսկոյն լուռ կերպով մեկնեց ձեռը դէպի բժիշկը:

— Ի՞նչ է պատահել, հարցրեց զարմացած բժիշկը:

— Դուք շատ խորից չէք վերցրել

իմ միսը, պատասխանեց հիւանդը մեռելային ձայնով: Յաւս կրկնվել է: Նա այրվում է առաջվանից էլ սաստիկ: Ես այլ ևս կենդանի չեմ, իմ ձեռս կատարեալ փայտ է դառել ցաւից: Չը կամենալով ձեզ անհանգստացնել, ես վճռեցի սպասել տանը, մինչև որ ցաւիս կսկիծը կը տայ սրտիս և այնուհետև վերջ կը տայ կեանքիս: Բայց տարաբաղդաբար չը կարողացայ հասնել ցանկացած նպատակիս: Նա թէպէտ չէ ամփոփվում մի տեղ, բայց անտանելի է... Նայեցէք իմ վրայ և դուք կը հաւատաք բոլոր իմ ասածներին:

Անծանօթի գունատ երեսը արդէն մեռելի դէմք էր բռնել և երևում էին մի քանի կաթիլ մահուան սառն քրտինքներ, որոնք անպատմելի դառնութեամբ հոսում էին հիւանդի ճակատից: Բժիշկը բացեց փաթաթութեամբ ձեռը, կտրված և դուրս բերված մսի տեղը կրկին լըծեցվել էր և կարծես թէ ոչինչ չէր պատահել սորա ձեռի հետ, վերքի երեսի կաշին բոլորովին չէր զանազանվում մարմնոյ միւս տեղերի կաշիներէ: Շնչերակը

խփում էր իւր կարգին, տաքութիւն բոլորովին չը կար, սակայն հիւանդի մարմնոյ բոլոր անդամները սաստիկ դուրս ելին:

— Վերջապէս սա անբացատրելի է, բացականչեց ապշած բժիշկը: Ես իմ կեանքիս մէջ առաջին անգամն է, որ այդ պիսի մի անհասկանալի ցաւի եմ հանդիպում:

— Այո՛, սա հրաշք է, զարհուրելի հրաշք, սիրելի բժիշկ, ասաց հիւանդը, — դուք սորա պատճառը մի՛ որոնէք, միայն ազատէ՛ք եմ վերցրէք շուտով ձեր գործիքը ու սկսէք ինչքան կարելի է աւելի խորը կտրել ցաւած տեղը:

Բժիշկը վերցրեց իւր ածելին ու անծանօթի ցանկութեան համաձայն, սկսեց նորից կտրել միւկնոյն տեղը առաջուանից էլ սաստիկ: Այդ բոպէում բժիշկը նկատեց, որ հիւանդի նախկին առողջարար գոյնը կրկին վերականգնեցաւ, նորա մեռելային գոյնը անհետացաւ և ընդունեց իւր առաջվայ կանոնաւոր կերպարանքը, բայց նա այլ ևս չէր ծիծաղում:

Այս անգամ հիւանդը մաշկ տրխրութեամբ մօտենալով բժիշկին ասաց. — Շնորհակալ եմ ձեզնից, յարգելի բժիշկ, ցաւ այլ ևս չեմ զգում, բայց եթէ մի քիչ ժամանակից յետոյ վերստին կըրկնվի, երբէք չը զարմանաք:

— Ա՛խ պարոն, դուք բոլորովին այդ մասին մի մտածէք:

— Ես հաստատը գիտեմ, որ մի ամսից յետոյ կրկին կը նորոգվի իմ ցաւս, տխրութեամբ պատասխանեց հիւանդը, բայց ինչ պիտի արած, թող Արարիչը ինքը խնայէ... ցտեսութիւն:

Հետեւեալ օրը, բժիշկը պատմեց իւր բարեկամներին և արհեստակիցներին այդ տարօրինակ, անհասկանալի և զարհուրելի տեսարանները, և իւրաքանչիւրը նոցանից յայտնեց իւր կարծիքը, բայց և այնպէս ոչ ոք չը կարողացաւ մի օրոշ եղբակացու թեան հասնել:

Մի ամսից յետոյ պ. Կ. անհամբեր սպասում էր խորհրդաւոր մարդու կըրկին ներկայանալուն: Բայց անցաւ մի ամբողջ ամիս և ոչ ոք չ'երևեցաւ:

1001
925

Անցան էլի մի քանի շաբաթներ, վերջապէս բժիշկը ստացաւ մի նամակ զիւղից, որտեղ ապրում էր հիւանդը: Գրութիւնը կարճ էր և առանց ստորագրութեան: Բժիշկը նկատեց, որ նամակը գրված էր իւր հիւանդի ձեռով, որից նա եզրակացրեց թէ ցաւը այլ ևս չէ կրկնուել, որովհետեւ նա կարող էր արգելք լինել նրա գրութեան:

Նամակը ամփոփում էր իւր մէջ հետեւեալ բովանդակութիւնը:

«Թանգագին բժիշկ, ես չեմ կամեւոում թողնել ձեզ և ընդհանուր բժըշկականութիւնը կասկածանքի մէջ ինձ պատահած գաղտնի ցաւի մասին, որը տանում է ինձ գերեզմանի դուռը և աւելի խորը:

«Մի շաբաթ սորանից առաջ կրկին ցաւս նորոգվեցաւ, բայց ես այլ ևս չեմ կամենում պատերազմել չարչարանքիս հետ: Այս բոլորիս, որ գրում եմ ձեզ ներկայ նամակս, վառուած բուտը դրած եմ ձեռիս վրայ, որպէս դեղ կակղացու չից-սպեղանի, քանի բուտը այրվում է,

ես ցաւ չեմ զգում: Նա այնքան զգալի չէ, ինչքան նախկինը:

«Դեռ վեց ամիս սորանից առաջ ես ամենաբաղդաւոր մարդկանցից մէկն էի: Անհոգ կերպով ծախում էի իմ կալուածքիս եկամուտը, ամենքի հետ բարի յարաբերութեանց մէջ, հետեւաբար վայելում էի բոլորի սէրը, մի խօսքով զգում էի այն անսահման ուրախութիւնն, որը կարող էր մի երեսուն և հինգ ամեայ մարդուն հաճելի լինել: Մի տարի սորանից առաջ սիրահարուած լինելով, ես ամուսնացայ... իմ սիրած օրիորդը յայտնի էր թէ իւր գեղեցկութեամբ և թէ իւր խոհմութեամբ: Նա ստացած էր չափազանց լաւ կրթութիւն, և վաւում էր իմ հարեան կոմնի տանը դաստիարակչուհու պաշտօն: Նա ամենաաղքատ ընտանեաց աղջիկ էր, բայց սիրեց ինձ, ոչ թէ իմ ազնուութեան կամ հարստութեան համար, այլ նուրբ և մանկական սիրով: Անցաւ ամբողջ վեց ամիս իմ ամուսնացած օրից և ես մի այնպիսի բաղդաւորութեան մէջ

էի զգուժ ինձ, որ կարծում էի, թէ իւրաքանչիւր նոր օր նոր բաղդ է խօստանում ինձ: Պատահում էր ինձ մի ամբողջ օր գնալ Պ. քաղաքը իմ սեպհական գործերիս պատճառաւ, բայց կիկնս բոլոր իմ բացակայութեանս ժամանակ մի կատարեալ ողբերգութեան մէջ էր լինում: Նա ինձ հանդիպում էր երկու միջոց հետո տնից: Լինում էին գիշերներ, երբ ուշանում էի, նա երբեք չէր քնում և անհամբեր սպասում էր իմ գալստեանը: Եթէ պատահում էր նրան գնալ իւր վաղեմի բարեկամ-կոմսի տունը, որտեղ դեռ մի ժամանակ ծառայում էր վարժուհու պաշտօնով, և որի սէրը կրկնապատիկ վայելում էր, անհնարին էր նրան վեց ժամից առաւել մնալ այնտեղ, և այն էլ տխրութեան մռայլ ամպերով պատած: Նրա սէրը այնքան զօրեղ էր, որ միշտ հրաժարվում էր մի որեւիցէ մարդու հետ պարել, չը կամենալով իւր ձեռք յանձնել օտարին, և զարմանալին այն էր, որ ոչ մի բան նրան այնքան խորթ և

զգուշ չէր թւում, ինչքան ուրիշների քաղցրախօսութիւնը, որը անտանելի էր նրա համար: Մի խօսքով իմ կիկնս մի անմեղ, խոնարհ և մանկական բնաւորութեան տէր էր, որ միայն ինձնով էր ուրախ և միշտ իմ վրայ մտածում, հետևաբար անիծում էր նա այն գիշերային երազները, որոնց մէջ նա ինձ չէր տեսնում:

« Չը գիտեմ երբ, միայն մի ինչ որ դե կարծես ինձ ասեց. բայց եթէ կնոջը այդ բոլոր գործունէութիւնքն իսկապէս կեղծաւորութիւն լինին:

« Մարդիկ շատ ժամանակ բաւական յիմարանում են, երբ անսահման բաղդաւորութեան մէջ ևս որոնում են չար-չարանքի աղբիւրներ:

« Կիկնս, ունէր ձեռագործի մի սեղան, որի զգոցը նա միշտ կողպում էր և բանալին էլ վերցնում իւր հետ: Ես այդ միշտ նկատում էի: Նա երբեք չէր մոռանում բանալին թողնել արկղի վրայ և աշխատում էր միշտ գաղտնի պահել:

« Հետաքրքրութիւնը ինձ հանգստութիւն չէր տալիս, և միշտ մտածում էի, արդեօք ի՞նչ կայ գզըրցում, որ այդ պէս մեծ զգուշութեամբ թաքցնում է ինձնից... Ես բոլորովին կորցրի իմ բանականութիւնս: Այլ ևս չէի հաւատում նրա քաղցրաբարբառ խօսքերին, նրա ինձ ցոյց տուած սէրը կեղծ էի համարում, նրա քնքոյշ համբոյրների ամեն մէկը ատրճանակի հարուած էի համարում, մի խօսքով նրա բնահանուր շարժումները մի հրեշային վարմունք էի համարում: Բայց մի հարց, որ կեանքի և մահու խնդիր էր, և որը անողորմելի կերպով տանջում էր ինձ. սա իմ մէջ յարուցւած կասկածն էր, թէ արդեօք կնոջս այդ վարմունքը խելապէս կեղծաւորութիւն չէ՞... »

« Մի գեղեցիկ առաւօտ կնոջս բարեկամ կոմսի կինը եկաւ մեր տուն, և բաւական խօսելուց յետոյ, խնդրեց կնոջս որ գնան իրանց տուն ուրախ ժամանակ անցկացնեն: »

« Որովհետեւ մեր կալուածքը մի քան-

նի մղոն կոմսի բնակարանից հեռու էր, ես ևս խոստացայ իրիկնապահին գնալ կնոջս ետեւից: »

« Կառքը, որի մէջ նստած էին երկու տիրուհիք, ինչպէս որ սլացաւ մեր դռնից, ես շտապով ժողովեցի իմ տանըս մէջ եղած բոլոր բանալիքը և սկսեցի փորձել մի կերպ արկղը բանալու: Բազդի բերմամբ ինձ յաջողուեցաւ: Ես այդ ժամանակ նմանվում էի այն աւազակին, որը առաջին անգամ համարձակվում է մի որևէ եղեռնական գործի մէջ մտնել: Իմ կնոջս գաղտնիքների առաջին գողն ես եղայ: Ձեռքերս դողում էին, երբ ես զգուշութեամբ հանում էի արկղի միջից այն բաները, որոնք կինս իւր ձեռովն էր դարսել, ես երկիւղ էի կրում, որ մի գուցէ կինս նկատի թէ մի որևիցէ այլ մարդու ձեռք է մտել նրա մէջ: Սիրտս ճմլվում էր և տրաքվում... Շարունակելով իմ գործը, յանկարծ մի փոքրիկ ձեռագործի տակ երևեցաւ շարք նամակներ: Տեսնելով ենթադրած կասկածանքիս առաջին պտուղը, կարծես կայ-

ծակի մի հարուածը հոգով և մարմնով գլորեց, քցեց ինձ մի ապականուած մթնալորտի մէջ, և այնուհետև կորցրի իմ բոլոր յիշողութիւնս էլ... Այո՛, սոքա այն նամակներին էին, որոնց բովանդակութիւնը հէնց առաջին անգամից կարելի է եզրափակել:

« Սոքա սիրահարական նամակներ էին:

« Նամակները փաթաթած էին վարդադոյն երիզով և ծայրերը կապած արծաթաթել ժապաւինով:

« Մերձենալով կապոցին, ինձնուժ յղացաւ մի առողջ միտք. արդեօք սա լա՞ւ է: Մի արժանահաւատ մարդու գործ է իմանալ իւր կողակցի բոլոր այն գաղտնիքները, որոնց ունեցել է նա մինչև ամուսնանալը, դեռ ևս իւր օրիորդութեան ժամանակը: Արդեօք պարտաւոր է նա ինձ հաշիւ տալ իւր ունեցած գաղափարների մասին, որոնց ժամանակ, նա մինչև անգամ չէ էլ ճանաչել ինձ: Իրաւացի՞ է արդեօք իմ նախանձը, և ո՞վ է կարող կասկածել նրա վրայ:

« Անիծեալ դէը կարծես էլի մօտեցաւ ինձ և ասաց. — Բայց կարելի է այդ սիրահարութիւնը քո ամուսնանալուց յետո՞յ է և կնոջդ բոլոր կեղծ շողոքորթութեան պատճառը այդ անիծեալ նամակներն են: Ես բացի երիզը: Իմ մօտ չը կար գէթ մի հայելի, որ կարողանայի ինքս ինձնից ամաչել: Ես թերթեցի նամակները միառմի և բոլորն էլ կարդացի մինչև վերջը...

« Ո՛հ, Արարիչ իմ, ինչպիսի զարհուրելի ժամ էր ինձ համար:

« Ինչեր չը կար այդ նամակների մէջ: Ծայրահեղ ստորութիւն, դաւաճանութիւն, խաբէութիւն և այլն..., բայց զարմանալին այն էր, որ այդ նամակների հեղինակը իմ ամենամօտ բարեկամներից մէկն էր: Ինչպիսի ո՞ճ, ինչպիսի բորբոք, ինչպիսի հաւաստիք սիրոյ, ինչպիսի խորհուրդներ իւր ամուսնոյն խաբելու համար... և այդ բոլոր անզգամութիւնները, դարչելի գաղանթութիւնները, երևակայէք, կատարվում են իմ ամուսնանալուց յետոյ, ուղիղ այն ժամանակ, երբ ես աշխարհիս

ամենաերջանիկ և բաղդաւոր մարդկանցից մէկն էի համարում ինձ: Հարկաւոր է արդեօք ասել, թէ ինչեր չը կրեցի ես այդ օրը, երեակայեցէք մահուան դառնագին կաթիլները ես ըմպում էի այն ժամանակ, որպէս շամպայն: Նամակները կարդալ աւարտելուց յետոյ, վեջստին սարքեցի առաջվայ պէս և երիզի ծայրերը նոյնպէս արծաթաթաթեկ ժապավէնով կապելով ամենայն զգուշութեամբ դրի ձեռագործների տակ և այնուհետև կողպեցի տիկնոջս արկղը, որպէս թէ ոչինչ չը գիտեմ:

«Ես գիտէի, որ առանց ինձ սպասելու, նա անշուշտ պիտի վերադառնայ տուն, և այնպէս էլ եղաւ: Յանկարծ կառքի միջեց աղաւնոյ պէս թռչելով պատշգամբի վրայ, ուր ես կանգնած էի, սկսաւ առաջուանից էլ անհամեմատ քաղցր կերպով գրկել ինձ և սիրոյ համբոյրներ վերցնել ինձնից: Ես աշխատում էի ինձ այնպէս պահել, որ կինս ոչինչ չը հասկանայ: Մինք շատ խօսեցինք և ընթրիքից յետոյ բաժանվելով, իւրաքանչիւրը մեզնից մըտաւ իւր ննջարանը

քնելու: Ես բոլորովին աչքերս չէի խփում և անհամբեր սպասում էի մէկ ժամին: Ինչպէս որ ժամերը զարկեցին, մի քառորդ ժամ փնացած մէկին, ես ամենայն զգուշութեամբ վերկացայ անկողնիցս մտայ կնոջս ննջարանը: Նորա գեղեցիկ շէկ գլուխը դրած էր սպիտակ բարձերի վրայ, ինչպէս երբեմն նկարում են երկնային հրեշտակներին սպիտակ ամպերի մէջ: Ինչպիսի հրաշք է գործել մի սարսափելի յանցանք, մի անմեղ արարածի հետ: Ես ամենայիմար յամառութեամբ սկսեցի լուծել անբացատրելի հարցը:

«Ստանան անողորբելի կերպով ուստում էր իմ սիրտը...

«Ամենահանդարտ քայլերով մօտեցայ և աջ ձեռս դնելով նրա պարանոցի վրայ շուտով խեղդեցի: Իմ կատաղութեանս ժամանակ, նա մի վայրկեան բացեց իւր զմայլեցուցիչ աչքերը և մի զարմանալի հայեացք ձգելով իմ վրայ կրկին փակեց: Նա մեռաւ, առանց ընդդիմանալու, որպէս թէ ննջեց: Նա իւր կենդանութեան ժամանակ երբէք չէր վերաւորվել

ինձնից, նոյնպէս չի վերաւորվեցաւ իրան սպանելու ժամանակն էլ: Միայն մի կաթիլ արիւն դուրս թռաւ նրա բերանից և ընկաւ իմ ձեռիս վրայ: Բայց զիտէք որտեղ, ողիղ այնտեղ, որը անպատմելի կերպով տանջում էր ինձ: Ես նկատեցի նրան հետեւեալ օրը, երբ արդէն չորացել էր: Մենք թաղեցինք նրան առանց մի մարդու իմաց տալու, և որովհետեւ ես ապրում էի միայնակ, ուրեմն հաւանական էր, որ ոչ ով էլ չունէր իրաւունք ինձ նից հաշիւ պահանջելու իմ գործու նէու թեանս համար: Ես նոյնպէս լաւ գիտէի, որ նա չունէր ոչ բարեկամ և ոչ մի կարեկցող, վասն որոյ կարգադրեցի որ շուտով թաղեն, որպէս զի իմ բարեկամներին էլ ոչ ոք չը կարողանայ իւր ժամանակին դալ ու տեսնել նորա թաղման հանդէսը:

«Վերադառնալով գերեզմանատնից ես բոլորովին չէի զգում ոչ մի խայթոռման խղճմտանքի: Ես շատ անգութ էի և քարասիրտ, բայց նա արժանի էր այդ տեսակ վարձատրութեան: Ես նրան ան-

պահման ատում էի և աշխատում բոլորովին մոռնալ նրա կերպարանքը, սակայն երբեմն մտաբերում էի նրա հրեշտակային դիմքն և իսկոյն ատում: Եղեռնադորձները մինչև անգամ զղջում են իրանց դորձած յանցանքից յետոյ, բայց ես երբէք ոչ:

«Մտնելով ապարանքս, ես գտայ այն անգինոջս ընկերուհուն, կոմսի կնոջը: Ես այնպիսի գաղտնի կերպով կարգադրել էի կնոջս թաղումը, որ մինչև անգամ կոմսի կինն էլ, չէր կարողացել հասնել իւր վերջին հրաժեշտը տալու: Երբ նա ինձ տեսաւ, սաստիկ դողաց բոլոր մարմնով: Ինձ մխիթարելու համար նա ինչէր չէր ասում, որպիսի ցաւակցութիւն, որպիսի ողբ, ինչ տեսակ քաղցրաբարբառ արտասանութիւններ: Ահա ինչով էր կամենում իմ այրված սիրտս առնել և իմ նախկին ուրախութիւնս վերականգնել: Բայց նրա խօսքերը ինձ համար միւլենոյն նշանակութիւնը ունէին, ինչպէս մի անտառում բնակվող թռչունի ձկնը:

«Միթէ ես կարօտ էի մխիթարու-

թեան, և լսում էի նորա խօսքերը... Ես երբէք չէի տխուր. Վերջապէս ամենահանդարտ քայլերով մօտենալով նա ինձ և սեղմելով իմ ձեռքը ասաց.

— «Յարգելի բարեկամ, ես պարտաւորուած եմ յայտնել ձեզ իմ գաղտնիքը... Սակայն, մեծայոյս եմ, որ դուք ինչպէս մի ազնիւ բնւորութեան տէր մարդ, կը ներէք իմ համարձակութեանս և կը պահէք ձեզ մօտ որպէս ձեր սեպհականութիւնը: — Ես չը կարողանալով պահել տանս մի շարք սիրահարական նամակներ, յանձնեցի ձեր կնոջը, որ պահի մի գաղանի տեղ, ուստի աղաչում եմ, վերադարձրէք ինձ այն նամակները:

«Դեռ չ'աւարտած նա իւր խօսակցութիւնը, մի սարսափելի դող մտաւ իմ մարմնոյ, մէջ, և սկսեց կայծակի հարուածներ տալ սրտիս: Արուեստական սառնասրտութեամբ ես հարցրի նամակների բովանդակութիւնը: Իմ առաջարկած հարցին, կոմսի կինը սաստիկ կատաղութեամբ, բարձրանալով տեղիցը պատասխանեց.

— «Պարոն, ձեր կինը ձեզնից բարի հոգի էր, նա երբ ստացաւ ինձնից նամակները, երբէք չը հարցրեց նոցա բովանդակութիւնը: Նա ինձ ազնիւ խօսք էր տուել ոչ մի ժամանակ չը նայել նամակներին, և ես վստահ եմ որ այդպէս էլ եղել է: Նա ունէր ազնիւ սիրտ և խօսքը ճշտութեամբ էլ պահում էր:

— «Լաւ, պատասխանեցի ես, ասացէք ինչդրեմ ախր ի՞նչպէս ճանաչեմ ձեր ծրարները:

— «Նոքա փաթաթութեամբ են վարդագոյն երիզով և հայրերը կապած արծաթեայ ժապավէնով:

«Վերցրի իմ կնոջս բանալիքը, և սկսեցի որոնել ծրարները, որպէս թէ ոչինչ չը գիտեմ, թէպէտ ես լաւ գիտէի նոցա որտեղ լինելը, բայց գիտեմէն էի անում այդ բոլորը, որ նա ոչ ինչ չը կասկածի:

— «Սա է... հարցրի ես վերադարձնելով իրան իւր ծրարները:

— «Այո, այո... տեսնում էք, փաթաթութեամբ ծրարները նոյն դրութեամբ

են, ինչպէս որ ես յանձնել էի ձեր կը-
նօջը, ինչպէս երևում է, նա երբէք
ձեռք չէ տուել նոցա:

«Նա շուտով բաժանուեցաւ ինձ-
նից և նստելով կառքը հեռացաւ: Խեղճ
կին, նա արդարութեամբ վարվում է իւր
ամուսնոյ հետ, նրա մարդը ինչպէս երե-
վում է ամենայնմար և կոպիտ մարդ-
կանցից մէկն է, որ չէ հասկանում իւր
կնոջ այդպիսի անառակ գործունէու-
թիւնը: Եթէ ես լինէի այդ մարդու նման,
լիապէս արժանի էի այդ պիսի մի վերին
աստիճան անբարոյական կնոջ ամուսնոյ
տիտղոս կրելու: Բայց իմ կինս... ո՛հ,
Աստուած իմ, ինչպիսի բարի հոգի, ազ-
նիւ և հրեշտակի նման սուրբ սիրտ ունէր:
Նա սիրում էր իւր ամուսնոյն դեռ այն
ժամանակ, երբ այդ վերջինը անպատմելի
կերպով սպանեց նորան...»

«Ես չը գիտեմ յետոյ ինչ պատա-
հեցաւ ինձ հետ: Ես զարհուրելի կեր-
պով խոստովանվեցի միայն այն ժամա-
նակ, երբ ինձ տեսայ գերեզմանատանը
դադաղի մօտ նստած: Ես թէպէտ այն-

քան խելագարուած չէի, որ ցանկանայի
որ վերստին նա յարութիւն առնէր, բայց
զգուժ էի որ շօշափելի կերպով կորցրել եմ
իմ բանականութիւնս, որովհետեւ ուզում
էի խօսել նորա հետ, կարծելով որ նա
կը լսի ինձ:

— «Եւ այդպէս, դու իմ պահա-
պան հրեշտակս, սիրում էի ինձ կենդանի
ժամանակի, սիրում ես նա ևս մեռած
էլ, աղաչում եմ ցոյց տուր ինձ քոյ
վրէժխնդրութիւնը այս րոպէիս, մի
թողնիլ տանջանքս միւս աշխարհի հա-
մար, կրկնում եմ տանջիւր և չարչարիւր
ինձ այնպէս, ինչպէս ես քեզ սպանեցի:
Մի սպասիւ որ միայն լոկ իմ մահովս
բաւականանաս:

«Այսպէս դառն կերպով խօսում
էի ես սառը հողի հետ, յանկարծ ննջեցի,
կամ աւելի պարզը ասած կորցրի իմ
բոլոր յիշողութիւնս էլ, միայն այսքանը
գիտեմ, որ սկսեցի ցնորվիլ: Ես տեսայ
որ դադաղի ծածկոյթը բարձրացաւ և
ննջեցեալը ամենայն հանդարտութեամբ
վեր կացաւ միջիցը: Ես պառկած էի

անշարժ դադաղի մօտ և ձեռիս մէկը
մեկնելով հանգուցելոյ աջ կողմը, միւսն
էլ դրի նորա գլխատակը: Շրթունքները
սպիտակ ձիւնի պէս փայլում էին և
երևում էր նոցա վըայ մի կաթիլ արիւն:
Նա ամենայն խոնարհութեամբ բացեց
իւր աչքերը և համբուրելով իմ աջ
ձեռս կրկին փակեց այնպէս, ինչպէս
նրան սպանելուս ժամանակը... Յետոյ
դադաղի ծածկոյթը վերստին ծածկեց
մեռածին և սորանով անյայտացաւ,
բայց նորա մի կաթիլ արիւնը մնաց աջ
ձեռիս վըայ:

«Շուտով ինձ զարթեցրեց ձեռիս
սաստիկ ցաւը, որը ամեն բոպէ կատա-
ղութեամբ սաստկանում էր: Ես շտա-
պով վազեցի դուրս, որպէս զի կարո-
ղանամ մի կերպ անբաղդ գլուխս ազա-
տել ցաւից, բայց բոլոր իմ աշխատանքս
ի զուր անցան: Ինձ ոչ ով չէր տեսնում,
որովհետեւ առաւօտեան զանգակը դեռ
նոր էին խփում, որ ես դուրս էի գնում:
Արիւնի կաթիլը այլ ևս չէր երևում,
իսկ արտաքին ցոյց էր ամենեւին չը կար,

որ կարողանայի մի բան հասկանալ, բայց
այն տեղը, ուր կաթիլ էր արիւնը, սաս-
տիկ և անողորբելի կերպով այրվում էր:
Ցաւը ինչքան դնում էր, այնքան սաստ-
կանում: Երբեմն ես քնում էի, միշտ
ունենալով սրտիս մէջ ցաւի կսկիծը:
Բայց ես ի հարկէ ոչ ոքի չէի կարող
յայտնել այդ բանը, և զուցէ չը հաւա-
տային էլ ինձ: Գուք էիք միակ վկայս
և տեսնում, թէ ինչպէս էի հանգստա-
նում երբ կտրում էիք ցաւող տեղը: Նա
մանաւանդ, երբ կտրված տեղը առողջա-
նում էր, իսկոյն ցաւն էլ կատաղու-
թեամբ կրկնվում: Հիմա վերստին նո-
րոգվել է, սա երկրորդ անգամն է, բայց
ես այլ ևս չունիմ կարողութիւն, որ
կարողանամ քաջ զինւորի պէս պատե-
րազմել նորա դէմ: Ես, մի ժամից յե-
տոյ արդէն մեռած կը լինիմ: Ինձ մը-
խիթարում է միայն այն միտքը, որ մի
անգամ երբ կրիս վըէժնդիւր եղաւ այս-
տեղ, նա կը ներէ ինձ հանդերձեալ
աշխարհում... Շնորհակալ եմ ձեզնից,
յարգելի բժիշկ, ձեր կրած նեղութեան

համար: Ամենակարող Աստուածը թող
վարձատրէ ձեզ »:

Մի քանի օրից յետոյ, արդէն լրա-
գիրներում երևեցաւ մի լուր, թէ երե-
ւելի հարուստ և կալուածատէր պ. Ն.
անձնասպանութեամբ վերջացրել է իւր
կեանքը: Մի քանիսները կարծեցին թէ
ինքնասպանութեան միակ պատճառը կնոջ
մահն էր, որին անսահման սիրում էր նա,
մի քանիսներն էլ — թէ անբուժելի ցաւն
էր, իսկ ամենահասկացող մարդիկ ասում
էին, թէ նա ցնորված էր և անբուժելի
վերքը գոյութիւն ունէր միայն նորա ե-
րեակայութեան մէջ:

Վ Ե Ր Ջ:

188

2013

